

Οι κοινοτικές χρηματοδοτήσεις προς τα ελληνικά πανεπιστήμια - ευλογία ή κατάρα;

Π. Γιαννόπουλος, Διοικητικός Υπάλληλος Χαροκοπείου Πανεπιστημίου,
Διδάκτορας Παντείου Πανεπιστημίου

Περίληψη

Η ανακοίνωση έχει ως θέμα τις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη των ελληνικών πανεπιστημίων σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο. Εμφανίζονται οι ποσοτικές και ποιοτικές μεταβολές που προκάλεσαν τα Α', Β' και Γ' Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ.) και κυρίως τα Επιχειρησιακά Προγράμματα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. 1 και 2) και τα προγράμματα που υλοποιούνται στα πλαίσια του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) κατά τη χρονική περίοδο 1985 έως 2012 στον χαρακτήρα, τη δομή και τη λειτουργία των ελληνικών πανεπιστημίων (Α.Ε.Ι.).

Εξετάζονται:

- Ο βαθμός επιρροής των οικονομικών και πολιτικών κατευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην πορεία και ανάπτυξη των ελληνικών πανεπιστημίων
- Η συμβολή των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων στον χαρακτήρα της περιφερειακής, της τομεακής και της οργανωτικής αναδιάρθρωσης των ελληνικών πανεπιστημίων
- Η ανάπτυξη των περιφερειακών Α.Ε.Ι. και η συσχέτισή της με την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας
- Οι μεταβολές στον δημόσιο χαρακτήρα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης

Η ανάλυση των στοιχείων πραγματοποιήθηκε με την εφαρμογή στατιστικών μεθόδων [Συντελεστής Μεταβλητότητας CV, Συντελεστές Συμμετοχής (QLir), Ανάλυση συστάδων (cluster analysis)].

Στα στοιχεία περιλαμβάνονται:

- α) οι χρηματοδοτήσεις από εθνικούς πόρους της περιόδου 1982-2012, δηλαδή οι χρηματοδοτήσεις που αφορούν τον τακτικό προϋπολογισμό, για τις τρέχουσες ετήσιες δαπάνες λειτουργίας, και τον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων.
- β) οι κοινοτικές χρηματοδοτήσεις της περιόδου 1982-2012.

Η ανακοίνωση καταλήγει σε συμπεράσματα, ορισμένα από τα οποία είναι:

- Οι κοινοτικές χρηματοδοτήσεις χρησιμοποιήθηκαν, εκτός των άλλων, και για την ίδρυση περιφερειακών πανεπιστημίων, για τη δημιουργία νέων τμημάτων, κυρίως σε περιφερειακά πανεπιστήμια, την ανάπτυξη μεταπτυχιακών προγραμμάτων ειδίκευσης και την αναμόρφωση προγραμμάτων σπουδών σε συγκεκριμένα (εξειδικευμένα) γνωστικά πεδία, κυρίως πληροφορικής και επιστήμης μηχανικών.
- Οι κοινοτικές χρηματοδοτήσεις χρησιμοποιήθηκαν ως βασικά «εργαλεία» για την υλοποίηση της Ευρωπαϊκής πολιτικής στα ελληνικά πανεπιστήμια, με σκοπό την εξυπηρέτηση και πιο αποτελεσματική σύνδεσή τους με την οικονομία της αγοράς αλλά και την αξιοποίησή τους για τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.
- Η άκριτη σύνδεση των ιδρυμάτων με την οικονομία της αγοράς, ο σχεδόν μονομερής προσανατολισμός σε τεχνικά (εξειδικευμένα) γνωστικά αντικείμενα και η αλλοίωση του δημόσιου χαρακτήρα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης την οδηγούν σε απομάκρυνση από τον κοινωνικό και θεσμικό της ρόλο και σε παραγκωνισμό επιστημονικών πεδίων, κυρίως των ανθρωπιστικών σπουδών.

- Η πρόσφατη κρίση επιδείνωσε και μεγέθυνε τις αρνητικές πλευρές της διεύρυνσης των ελληνικών πανεπιστημίων

Λέξεις Κλειδιά

Εκπαίδευση, Κοινοτικές Χρηματοδοτήσεις, Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Κεντρικά και Περιφερειακά Πανεπιστήμια, Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ), Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση και την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (ΕΠΕΑΕΚ), Ενιαίο Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ)

Εισαγωγή

Το άρθρο αναφέρεται στις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις και την επίδρασή τους στην ανάπτυξη και τη διάρθρωση των ελληνικών πανεπιστημίων σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο. Εξετάζονται εν προκειμένω οι μεταβολές, ποσοτικές και ποιοτικές, που προκάλεσαν τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ.) Α', Β' και Γ', και κυρίως τα Επιχειρησιακά Προγράμματα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. 1 και 2), καθώς και τα προγράμματα που υλοποιούνται στα πλαίσια του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.), κατά τη χρονική περίοδο από το 1982 έως το 2012 στο χαρακτήρα, τη δομή και τη λειτουργία των ελληνικών πανεπιστημίων.

Στόχος του άρθρου είναι η ανάλυση των οικονομικών στοιχείων των σχετικών με τη χρηματοδότηση των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και ειδικότερα η διερεύνηση θεμάτων όπως:

1. Σε ποιο βαθμό η πορεία και ανάπτυξη των ελληνικών πανεπιστημίων επηρεάστηκε από τις οικονομικές και πολιτικές κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης
2. Η συμβολή των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων στον χαρακτήρα της περιφερειακής, της τομεακής και της οργανωτικής αναδιάρθρωσης των ελληνικών πανεπιστημίων
3. Η ανάπτυξη των περιφερειακών Α.Ε.Ι. και ο βαθμός συσχέτισής της με την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας
4. Οι μεταβολές που διαπιστώνονται στον δημόσιο χαρακτήρα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης

Θεωρητική επισκόπηση

Το θεωρητικό υπόβαθρο για τη μελέτη του θέματος αποτελούν οι θεωρίες οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης καθώς και θεωρίες για την εκπαίδευση (ανθρώπινο κεφάλαιο-human capital και επένδυση σε ανθρώπινους πόρους-human investment). Αυτές αφορούν, μεταξύ των άλλων, το κράτος, τα δημόσια αγαθά, το τρίπτυχο τεχνολογία-γνώση-εκπαίδευση και εντάσσονται σε δύο σχολές, αφενός στη Νεοκλασική και Κεϋνσιανή και αφετέρου στη Ριζοσπαστική, τη θεωρία του επιστημονικού σοσιαλισμού (Μάρξ-Ένγκελς 1951, Κανελλόπουλος 1976, Baran 1977, Μαρξ 1978, 1990, Καραγιωργας 1979, Lucas 1988, Romer 1990, 1994, Αργύρης 1992, Πάκος 1992, Ρέππας 2002, Borjas 2003, Martinussen 2007).

Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση έχει διπλό ρόλο που είναι, από τη μια η παροχή των αναγκαίων γνώσεων στον εκπαιδευόμενο για την άσκηση με επιτυχία του μελλοντικού κοινωνικού του ρόλου ως επαγγελματία και, από την άλλη η διάδοση και η επιβολή της κυρίαρχης ιδεολογίας (Ίδρυμα Σάκη Καραγιωργα 1991). Επίσης προάγει τις κοινωνικές, πολιτιστικές και άλλες αξίες της κυρίαρχης ιδεολογίας¹, τον κώδικα αρχών και αξιών, προσπαθώντας να εγχαράξει αυτές στην αντίληψη και στον τρόπο ζωής της νέας γενιάς (Βλάχου 2009). Το πανεπιστήμιο προωθεί την παραγωγή και μετάδοση νέων επιστημονικών

¹ «...Οι ιδέες της άρχουσας τάξης είναι, σε κάθε εποχή, οι επικρατούσες ιδέες...ρυθμίζουν την παραγωγή και διάδοση των ιδεών της εποχής τους» (Μάρξ, Η Γερμανική Ιδεολογία, στο Madan Sarup 2006).

γνώσεων (επιστημονική λειτουργία), ενώ παράλληλα επιτελεί και μια σειρά άλλων σημαντικών κοινωνικών λειτουργιών, όπως την αναπαραγωγή της κυρίαρχης ιδεολογίας διά της παροχής γενικής και ειδικής παιδείας και τη διάχυση και αναπαραγωγή της υπάρχουσας γνώσης (ιδεολογική λειτουργία), την απονομή στους αποφοίτους του των τυπικών εργασιακών δικαιωμάτων και των αντίστοιχων δεξιοτήτων. Συμβάλλει έτσι στον καταμερισμό εργασίας (κατανομική λειτουργία), στη συγκρότηση κοινωνικών συμμαχιών (κοινωνικοπολιτική λειτουργία), και στην αύξηση της παραγωγικότητας (οικονομική λειτουργία) (Φουντεδάκη-Σαραφιανός 2000, Καυκαλάς 2000). Παρότι ο κύριος ρόλος του πανεπιστημίου είναι η αναπαραγωγή και εγχάραξη της κυρίαρχης ιδεολογίας, εν τούτοις τείνει να προσδένεται όλο και περισσότερο στην άμεση παραγωγική διαδικασία, λόγω της συμβολής του στην παραγωγή προηγμένης έρευνας και τεχνολογίας.

Μία, σχετικά, νέα θεωρητική σχολή, ενταγμένη στο πλαίσιο της νεοκλασικής οικονομικής θεωρίας, είναι η **οικονομική της εκπαίδευσης** και η θεωρία του **ανθρώπινου κεφαλαίου** (Becker 1964, Schultz 1961, 1972, Πεσμαζόγλου 1987, Blaug 1992, OECD 1998, Ψαχαρόπουλος 1999, Belfield-Levin 2003, Γράβαρης-Παπαδάκης 2005). Υπό το φως της θεωρίας αυτής εξετάζουμε την ενότητα *ελληνικά πανεπιστήμια & κοινοτικοί πόροι - εκπαίδευση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, και θα αναφερθούμε στα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ.), τα Επιχειρησιακά Προγράμματα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.) και τα προγράμματα που υλοποιούνται στα πλαίσια του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.), και τη σχέση τους με τα πανεπιστήμια.

Σημαντική στιγμή για την υλοποίηση των βασικών θεωρητικών και πολιτικών αποφάσεων της Ε.Ε. (Συμφωνία Μάαστριχτ, Στρατηγική της Λισαβόνας, Ευρώπη 2020) αποτέλεσε η εφαρμογή των Α', Β', Γ' Κ.Π.Σ. και Ε.Σ.Π.Α. στον ευρωπαϊκό και ελληνικό χώρο.

Η πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης αλλά και η λήψη αποφάσεων σχετικά με την ίδρυση περιφερειακών πανεπιστημίων, τόσο παγκόσμια όσο και στην Ελλάδα τα τελευταία, ιδίως, χρόνια φαίνεται να δέχτηκαν επιρροή από ορισμένες θεωρίες για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη, όπως είναι η θεωρία των «*πόλων ανάπτυξης*», καθώς και η θεωρία της «*ολοκληρωμένης ανάπτυξης*», που διατυπώθηκε από τον J. Boudeville (Παπαδασκαλόπουλος 2000, 2008). Ένας από τους λόγους της αύξησης του αριθμού των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και τμημάτων είναι η άποψη ότι συμβάλλουν στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη της περιοχής που εγκαθίστανται (Λαμπριανίδης 1993). Όπως αναφέρεται στη σχετική βιβλιογραφία (Antikainen 1981, Arbo-Benneworth 2007, Barrows 2001, Beck-Elliott-Meisel-Wagner 1995, Bonner 1968, Bramwell-Wolfe 2008, Brownrigg 1973, Γέμτος 1991, Γιαννόπουλος 2003, 2011, Cox-Taylor 2006, Doutriau 2003, Drucker-Goldstein 2007, Edgington 2008, Etkowitz-Leydesdorff 1999, Forrant 2001, Gaukroger-Swharz 1997, Harloe-Perry 2004, Hendry 1971, Karlsson-Zhang 2001, Kitagawa 2004, Kuklinski 2001, Lee-Boud 2003, Lonnverg-Puukka 2001, Love-McNicol 1988, OECD 1997, Polznin-Lenihan-Haefele 1988, Varga 1997) οι ωφέλειες από την ίδρυση ενός πανεπιστημίου σε μια περιοχή είναι πολλές, όπως και η συμβολή του και ο εν γένει θετικός ρόλος του στην αναπτυξιακή της πορεία. Αυτά τα θετικά αποτελέσματα μπορεί να είναι άμεσα, και ως ένα βαθμό να σχετίζονται με την οικονομική λειτουργία του ίδιου του πανεπιστημίου, να είναι έμμεσα και να σχετίζονται με την οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή, ή με αλλαγές στη νοοτροπία και στη συμπεριφορά των ανθρώπων.

Η άνιση περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα μπορεί να οδηγήσει τα περιφερειακά πανεπιστήμια σε τροχιά υποδεέστερη των άλλων πανεπιστημίων (Ίδρυμα Σάκη Καραγιωργα 1991), λόγω της μη ισορροπημένης και ολόπλευρης ανάπτυξης των περιφερειών στις οποίες ιδρύονται και λόγω των υπερβολικών προσδοκιών ότι τα περιφερειακά πανεπιστήμια θα λειτουργήσουν κυρίως για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, ως «*μοχλοί ανάπτυξης*».

Τα στοιχεία δείχνουν ότι τα περισσότερα περιφερειακά πανεπιστήμια στη χώρα μας συμβάλλουν στην τόνωση ουσιαστικά της κατανάλωσης της οικονομίας μιας περιφέρειας αλλά όχι και στην ολοκληρωμένη τοπική περιφερειακή ανάπτυξη (Γιαννόπουλος 2003).

Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ.) συμπίπτουν, κατά τη χρονική περίοδο από το 1995 έως το 2008, το δεύτερο με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, το τρίτο με τη διεύρυνση και ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής ενοποίησης με τη Συνθήκη της Λισαβόνας και το τέταρτο (Ε.Σ.Π.Α.) με την πρόσφατη οικονομική κρίση. Στον εκπαιδευτικό χώρο, αντίστοιχα, συμπίπτουν με τις αποφάσεις των συνόδων της Μπολόνιας, της Πράγας, του Βερολίνου, του Μπέργκεν, του Λονδίνου, της Λουβαίν, της Βουδαπέστης και του Βουκουρεστίου (Γ' ΚΠΣ 2001, Ηλιόπουλος-Παπαθεοδοσίου-Καζιάζης, 2000, Ξανθόπουλος 2001, Μαραβέγιας 2008).

Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης θεωρούνται η μεγαλύτερη διαρθρωτικού χαρακτήρα παρέμβαση στην ελληνική κοινωνία και οικονομία από συστάσεως νεοελληνικού κράτους και επί μία, περίπου, εικοσιπενταετία (1982-2008) επηρεάζουν την πανεπιστημιακή εκπαίδευση στη χώρα μας και συνεχίζουν μέσω του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) 2008-2013.

Ως βασικότερες επιδιώξεις των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (Κ.Π.Σ.) προβλήθηκαν (Πλασκοβίτης στο Ανδρικοπούλου-Καυκαλάς 2000, Κόνσολας 1997, Παπαδασκαλόπουλος-Χριστοφάκης 2002, Σταμέλος-Βασιλόπουλος 2004):

- η αντιμετώπιση της ανεργίας μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης
- η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας
- η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων

Κατά την πορεία υλοποίησης των εν λόγω προγραμμάτων εκφράστηκαν και αντιρρήσεις και κριτικές απόψεις, οι οποίες έχουν να κάνουν:

- με την καθιέρωση της αντίληψης περί «ανταγωνιστικότητας» στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, αντί της διεπιστημονικής συνεργασίας μεταξύ των ΑΕΙ
- με την επιβολή του αγγλοσαξονικού μοντέλου στην ελληνική ανώτατη εκπαίδευση
- με την ουσιαστική σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά
- με τη θεώρηση των ΚΠΣ ως μοναδικών προγραμμάτων ανάπτυξης της χώρας
- με την μη ορθολογική ανάπτυξη της ανώτατης εκπαίδευσης, ιδίως στην περιφέρεια λόγω της ραγδαίας αύξησης περιφερειακών πανεπιστημίων και τμημάτων χωρίς τις αναγκαίες μελέτες

Βασικός μοχλός για την επίτευξη των στόχων που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) και το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α.) στο χώρο της εκπαίδευσης είναι το υποπρόγραμμα, στα πλαίσια των Β' και Γ' Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης που ονομάζεται Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Εκπαίδευσης για την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.) καθώς επίσης οι λοιπές κοινοτικές δράσεις (URBAN, INTERREG) και τα επιχειρησιακά προγράμματα (ΠΕΠ, ΕΠΑΝ, ΕΠ Κοινωνία της Πληροφορίας).

Τα έργα και οι δράσεις που υλοποίησαν τα πανεπιστήμια ανήκουν:

- Στο 1^ο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Εκπαίδευσης για την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.) και σε άλλα έργα του Β' ΚΠΣ. Αυτά χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) και σε άλλα, όπως INTERREG II και το πρόγραμμα για τη Βιομηχανία. Βασικό στοιχείο των εκτός ΕΠΕΑΕΚ προγραμμάτων είναι ότι χρηματοδότησαν κυρίως εξοπλισμό και υποδομές.
- Στο 2^ο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Εκπαίδευσης για την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.) και σε άλλα έργα του Γ' ΚΠΣ. Τα έργα αυτά χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) και σε άλλα, όπως INTERREG III A, URBAN καθώς και επιχειρησιακά προγράμματα, όπως εκείνα για την Ανταγωνιστικότητα, την Υγεία – Πρόνοια και την Κοινωνία της Πληροφορίας.

Βασικό στοιχείο των εκτός ΕΠΕΑΕΚ προγραμμάτων είναι ότι χρηματοδοτήσαν κυρίως εξοπλισμό και υποδομές.

Μεθοδολογία και στοιχεία

Προκειμένου να αξιολογηθούν τα στοιχεία των Κοινοτικών Χρηματοδοτήσεων για την Ανώτατη Εκπαίδευση χρησιμοποιήθηκαν:

1. Για τη διερεύνηση των ανισοτήτων στη Χρηματοδότηση Πανεπιστημίων, Γνωστικών Αντικειμένων – Τμημάτων, Μέτρα Διασποράς (Συντελεστής Μεταβλητότητας² CV)
2. Για τη διερεύνηση του Προσανατολισμού Χρηματοδότησης (ειδίκευση) σε Περιφέρειες, Πανεπιστήμια, Γνωστικά Αντικείμενα - Τμήματα, Κατηγορίες Δαπανών, Συντελεστές Συμμετοχής³
3. Για τη διερεύνηση της Ομαδοποίησης Πανεπιστημίων, Τμημάτων και Κατηγοριών Δαπανών, Ανάλυση Συστάδων (Cluster Analysis) (Παπαδημητρίου 2007).

Τα στοιχεία αντλήθηκαν με πρωτογενή έρευνα από τα αρχεία που τηρούνται στο Υπουργείο Οικονομικών, στο Υπουργείο Παιδείας, στο Υπουργείο Εργασίας και στην Ελληνική Στατιστική Αρχή.

Η ανάλυση

Με βάση την ανάλυση των στοιχείων προκύπτει πως:

- α) η χρηματοδότηση των κεντρικών πανεπιστημίων ήταν υψηλότερη σε σύγκριση με τα περιφερειακά
- β) οι θετικές επιστήμες συγκέντρωσαν υψηλότερη χρηματοδότηση σε σχέση με τα ανθρωπιστικά γνωστικά πεδία. Γνωστικά πεδία όπως μαθηματικά-πληροφορική, επιστήμες μηχανικών και επιστήμες οικονομίας χρηματοδοτήθηκαν σε μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με τις ανθρωπιστικές σπουδές και τις επιστήμες εκπαίδευσης.
- γ) διαπιστώνεται μεγάλη αριθμητική αύξηση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων ενώ η χρηματοδότηση για τη διεύρυνση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με νέα τμήματα κυμάνθηκε σε χαμηλά επίπεδα παρά την αύξηση του πλήθους των πανεπιστημίων, όπως και η χρηματοδότηση για έρευνα.
- δ) το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης δαπανήθηκε σε αμοιβές προσωπικού, αμοιβές και έξοδα τρίτων, κτίρια, εγκαταστάσεις κτιρίων, τεχνικά έργα και διάφορα άλλα έξοδα.

Πίνακας 1. Κατανομή χρηματοδότησης στα Πανεπιστήμια των νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης, 1982-2012

Table 1. Funding allocation in Attica and Thessalonica prefecture Universities, 1982-2012

$$^2 \quad CV = \frac{\sigma}{\bar{X}} \times 100 \quad (\text{Παπαδασκαλόπουλος 2000})$$

όπου σ : μέση απόκλιση τετραγώνου και $\bar{X}$: αριθμητικός μέσος

$$^3 \quad QLir = \frac{Air}{Ar} / \frac{Ain}{An} \quad (\text{Παπαδασκαλόπουλος 2000})$$

	1982-1993 ⁴	1994-1999 ⁵	2000-2008 ⁶	2009-2012 ⁷
ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ & ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	55,54%	62,92%	53,72%	51,33%
ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ (1982-1993 ΠΕΠ, ΣΠΑ, STRIDE και Μ.Ο.Π.-Α' ΚΠΣ) ⁸ και (1994-1999 Α' ΕΠΕΑΕΚ & ΛΟΙΠΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Β' ΚΠΣ) ⁹ και (2000-2008 Β' ΕΠΕΑΕΚ & ΛΟΙΠΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Γ' ΚΠΣ) ¹⁰ και (2009-2013 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΣΠΑ) ¹¹	37,26%	53,88%	47,97%	61,31%

Πίνακας 2. Κατανομή κοινοτικής χρηματοδότησης κατά γνωστικό πεδίο, 1994-2008
Table 2. Eu Funding Allocation per Scientific Field, 1994-2008

	1994-1999	2000-2008
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	23,90%	17,05%
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ – ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ	22,94%	18,51%
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ – ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	12,46%	10,73%
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	6,26%	4,68%
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ	7,29%	11,30%
ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	5,19%	8,03%
ΛΟΙΠΑ ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ ¹²	21,96%	29,70%
ΣΥΝΟΛΟ	100,00%	100,00%

Πίνακας 3. Κατανομή Κοινοτικής Χρηματοδότησης στα Πανεπιστήμια των νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης για Μεταπτυχιακά, Διεύρυνση και Έρευνα, 1994-2008
Table 3. Funding Allocation in Attica and Thessalonica Prefecture Universities for Postgraduate Studies, Enlargement and Research, 1994-2008

⁴ Η χρηματοδότηση για δημόσιες επενδύσεις ανέρχεται στο 58% περίπου εκείνης του τακτικού προϋπολογισμού κατά την περίοδο 1982-1993

⁵ Η χρηματοδότηση για δημόσιες επενδύσεις ανέρχεται στο 36% περίπου εκείνης του τακτικού προϋπολογισμού κατά την περίοδο 1994-1999

⁶ Η χρηματοδότηση για δημόσιες επενδύσεις ανέρχεται σε ποσοστό 29% περίπου εκείνης του τακτικού προϋπολογισμού κατά την περίοδο 2000-2008

⁷ Η χρηματοδότηση για δημόσιες επενδύσεις ανέρχεται σε ποσοστό 20% περίπου εκείνης του τακτικού προϋπολογισμού κατά την περίοδο 2009-2012

⁸ Η κοινοτική χρηματοδότηση για το χρονικό διάστημα 1982 – 1993 προέρχεται από διάφορες πηγές (ΠΕΠ, ΣΠΑ, STRIDE και Μ.Ο.Π.-Α' ΚΠΣ).

Παρατηρούμε ότι το ύψος των πρώτων αυτών κοινοτικών χρηματοδοτήσεων ανέρχεται σε ποσοστό 16% περίπου σε σχέση με τους διατεθέντες εθνικούς πόρους από τον τακτικό προϋπολογισμό και τον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων κατά την περίοδο 1982 – 1993

⁹ Το ύψος των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων ανέρχεται σε ποσοστό 91% περίπου σε σχέση με τους διατεθέντες εθνικούς πόρους (τακτικός προϋπολογισμός και προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων) κατά την περίοδο 1994 – 1999

¹⁰ Το ύψος των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων ανέρχεται σε ποσοστό 37% περίπου σε σχέση με τους διατεθέντες εθνικούς πόρους (τακτικός προϋπολογισμός και προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων) κατά την περίοδο 2000 – 2008

¹¹ Το ύψος των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων ανέρχεται σε ποσοστό 17% περίπου σε σχέση με τους διατεθέντες εθνικούς πόρους (τακτικός προϋπολογισμός και προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων) κατά την περίοδο 2009 – 2012

¹² Επιστήμες γης και περιβάλλοντος, Γεωπονικές επιστήμες, Κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες, Τέχνες, Ανθρωπιστικές επιστήμες, Αρχιτεκτονική-πολεοδομία-χωροταξία, Διεπιστημονικά γνωστικά πεδία, Γλώσσες και φιλολογικές επιστήμες, Επιστήμη αθλητισμού, Νομική επιστήμη, Επιστήμες επικοινωνίας και τεκμηρίωσης

	1994-1999	2000-2008
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΑ	64,62%	55,02%
ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	18,74% ¹³	27,45% ¹⁴
ΕΡΕΥΝΑ	73,25%	60,97%

Πίνακας 4. Κατανομή επί της Συνολικής Κοινοτικής Χρηματοδότησης για Μεταπτυχιακά, Διεύρυνση και Έρευνα, 1994-2008

Table 4. Eu Funding Allocation for Postgraduate Studies, Enlargement and Research, 1994-2008

	1994-1999	2000-2008
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΑ	12,49%	8,19%
ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ	2,21%	15,01%
ΕΡΕΥΝΑ	1,24%	11,44%

Πίνακας 5. Μεταπτυχιακά, διεύρυνση και έρευνα, 1994-2008
Table 5. Postgraduate studies, enlargement and research, 1994-2008

	1994-1999	2000-2008
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	122 ¹⁵	269 ¹⁶
ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ (ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ)	46 ¹⁷	57 ¹⁸
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ	45 ¹⁹	1.668 ²⁰

Πίνακας 6. Κατανομή κοινοτικής χρηματοδότησης κατά δαπάνη, 1994-2008
Table 6. EU funding allocation per expenditure, 1994-2008

	1994-1999	2000-2008
ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	42,70%	18,00%
ΑΜΟΙΒΕΣ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ ΤΡΙΤΩΝ	0,60%	28,70%
ΚΤΙΡΙΑ / ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΤΙΡΙΩΝ / ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ	23,10%	16,50%
ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΞΟΔΑ	15,70%	20,00%
ΛΟΙΠΑ ΕΞΟΔΑ	17,90%	16,80%
ΣΥΝΟΛΟ	100,00%	100,00%

Συμπεράσματα

I. Η διερεύνηση των διαπανεπιστημιακών ανισοτήτων παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

¹³ Τα περιφερειακά πανεπιστήμια Αιγαίου, Θεσσαλίας, Θράκης και Ιωαννίνων έχουν απορρόφηση σε ποσοστό 20%, 18%, 15% και 14% περίπου.

¹⁴ Τα περιφερειακά πανεπιστήμια Αιγαίου, Θράκης, Ιωαννίνων και Θεσσαλίας έχουν απορρόφηση σε ποσοστό 18%, 14%, 13% και 11% περίπου.

¹⁵ Στην Αττική 57, στη Θεσσαλονίκη 19, στην Κρήτη 16, στην Πάτρα 11, στα Ιωάννινα 5, στο Αιγαίο 5, στη Θεσσαλία 4, στο Ιόνιο 3, και στη Θράκη 2.

¹⁶ Στην Αττική 112, στη Θεσσαλονίκη 42, στην Κρήτη 30, στα Ιωάννινα 25, στην Πάτρα 23, στο Αιγαίο 10, στη Θράκη 10, στη Θεσσαλία 10, και στο Ιόνιο 7.

¹⁷ Στο Αιγαίο 9, στην Αττική 7, στα Ιωάννινα 6, στη Θεσσαλία 6, στη Θράκη 6, στη Θεσσαλονίκη 5, στην Πάτρα 4, και στην Κρήτη 3.

¹⁸ Στην Αττική 9, στη Θεσσαλονίκη 9, στο Αιγαίο 9, στη Θράκη 7, στα Ιωάννινα 7, στη Θεσσαλία 6, στην Πάτρα 4, στην Κρήτη 4 και στο Ιόνιο 2.

¹⁹ Στην Αττική 23, στη Θεσσαλονίκη 10, στο Αιγαίο 4, στην Κρήτη 3, στη Πάτρα 3, στη Θράκη 1 και στη Θεσσαλία 1.

²⁰ Συμπεριλαμβάνονται και διδακτορικές διατριβές. Από αυτά στην Αττική 703, στη Θεσσαλονίκη 301, στην Κρήτη 175, στην Πάτρα 170, στα Ιωάννινα 131, στη Θεσσαλία 92, στο Αιγαίο 49, στη Θράκη 36 και στο Ιόνιο 11.

Πίνακας 7 Συντελεστής μεταβλητότητας
Table 7 Coefficient of Variation (CV)

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ	1982-1993	1994-1999	2000-2008	2009-2012
ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ Εθνικοί πόροι	146%	141%	131%	114%
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ Εθνικοί πόροι	114%	116%	127%	118%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	127%	128%	122%	109%
ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	138%	82%	85%	133%

Όπως παρατηρούμε από τους πίνακες που παρατίθενται οι ανισότητες μεταξύ των φορέων (ΑΕΙ, ΕΠΙ και ερευνητικά κέντρα), δηλαδή ο συντελεστής μεταβλητότητας (CV), για τα ποσά που προέρχονται από εθνική χρηματοδότηση (τακτικός προϋπολογισμός και προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων), παραμένει σχετικά σταθερός κατά τις δύο πρώτες περιόδους (1982-1993 και 1994-1999) ενώ παρουσιάζει μικρή μείωση κατά την περίοδο 2000-2008. Αυτό σημαίνει ότι οι ανισότητες που υπήρχαν δεν μειώθηκαν αισθητά παρά την αύξηση της χρηματοδότησης και την ίδρυση και λειτουργία νέων ιδρυμάτων.

Όσον αφορά το συντελεστή μεταβλητότητας (CV), για τα ποσά που προέρχονται από κοινοτική χρηματοδότηση (Α', Β' και Γ' ΚΠΣ), παραμένει σχετικά σταθερός κατά τις δύο περιόδους (1994-1999 και 2000-2008). Αυτό σημαίνει ότι οι ανισότητες που υπήρχαν δεν μειώθηκαν αισθητά, παρά την αυξημένη χρηματοδότηση και την ίδρυση και λειτουργία νέων ιδρυμάτων.

Γενικά, οι ανισότητες των χρηματοδοτήσεων που προέρχονται από εθνικούς πόρους και των χρηματοδοτήσεων που προέρχονται από κοινοτικούς πόρους κυμαίνονται στο ίδιο περίπου επίπεδο κατά την περίοδο 1982-1993 ενώ κατά την περίοδο 1994-2008 οι ανισότητες στη διαπεριφερειακή κατανομή των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων είναι μικρότερες σε σύγκριση με τις εθνικές χρηματοδοτήσεις.

Τα παραπάνω συμπεράσματα επιβεβαιώνονται και από τους πίνακες που δεικνύουν τη διαφοροποίηση της χρηματοδότησης μεταξύ των δύο χρονικών περιόδων 1994-1999 και 2000-2008.

Πίνακας 8. Διαφοροποίηση της χρηματοδότησης: 1994-1999 και 2000-2008
Table 8. Funding Diversification: 1994-1999 and 2000-2008

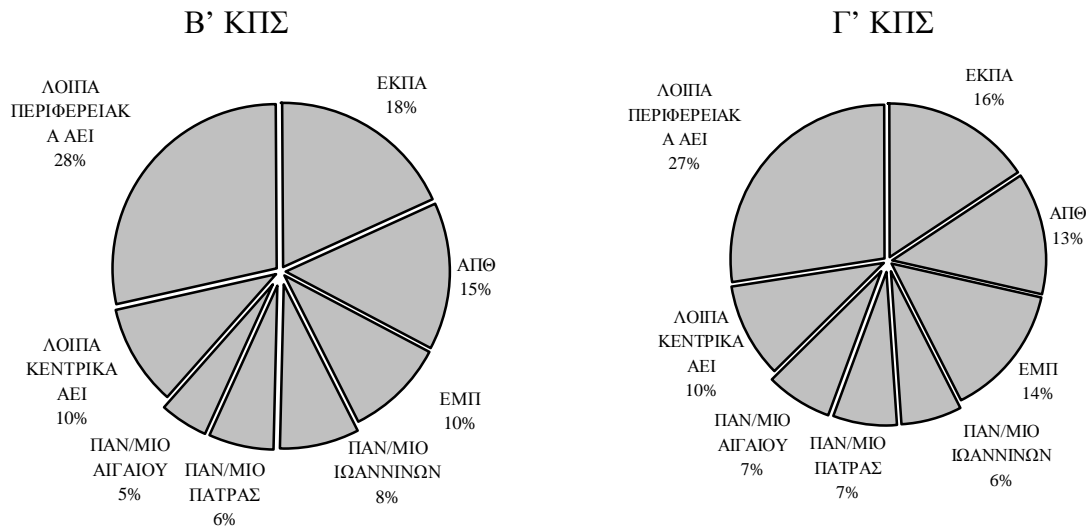
ΦΟΡΕΙΣ	ΕΘΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ 1994-1999 & 2000-2008		ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ Β' ΚΠΣ (1994-1999) & Γ' ΚΠΣ (2000-2008)	
	ΠΜ	ΔΠΜi/ΠΜs *100	ΠΜ	ΔΠΜi/ΠΜs *100
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	153,13	84,39	-13,92	-89,08
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	192,26	105,96	-1,65	-10,59
ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	178,49	98,37	65,45	418,91
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ	298,26	164,38	39,82	254,86
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΑΣ	170,79	94,12	2,04	13,07
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	205,88	113,46	11,18	71,58
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	214,41	118,16	2,39	15,3
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	276,23	152,23	20,18	129,16
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	355,74	196,05	66,44	425,25
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	89,23	49,18	-39,77	-254,54
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	201,18	110,87	118,15	756,25
ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	190,67	105,08	-28,34	-181,37
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	140,43	77,39	-6,27	-40,12
ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	53,33	29,39	34,65	221,79
ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	163,60	90,16	8,06	51,62
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	185,79	102,39	-17,24	-110,32
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	232,48	128,13	76,15	487,43
ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	205,63	113,32	16,23	103,88
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ (ΙΤΥ)	312,78	172,38	4,53	28,99
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	1580,40	870,98	333	2.131,47
ΕΠΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΕΜΠ	-86,84	-47,86	448,09	2.868,13
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	181,45	100,00	15,62	100,00

Πηγή: ΟΠΣ. Επεξεργασία του συγγραφέα

II. Από την εξέταση των στοιχείων των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων, συμπεραίνουμε τα εξής:

Οι φορείς που υλοποίησαν το μεγαλύτερο μέρος της συνολικής χρηματοδότησης ήταν το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), και το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ).

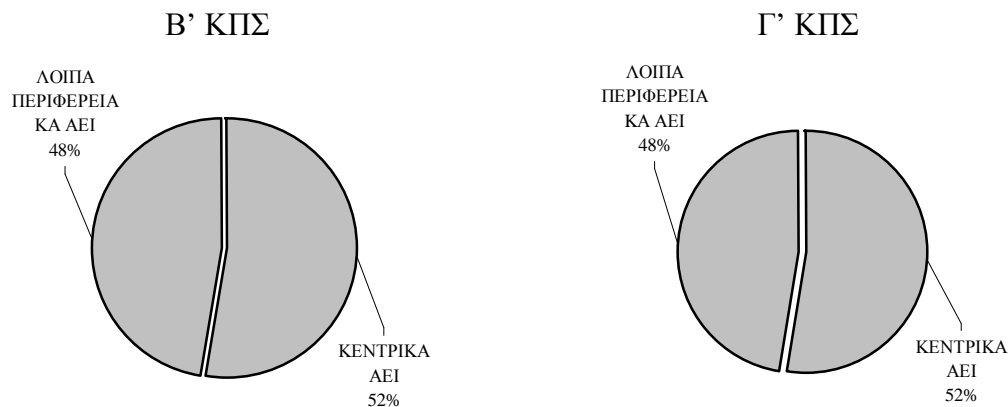
Σχήμα 1. Κατανομή χρηματοδότησης ΚΠΣ κατά Πανεπιστήμιο²¹
Figure 1. CSF Funding Allocation per University

Διαπιστώνεται επίσης μία τάση σχετικής ενίσχυσης της χρηματοδότησης ορισμένων περιφερειακών πανεπιστημίων (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Πανεπιστήμιο Πάτρας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου) και επίσης και του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (ΕΜΠ).

Η κατανομή της συνολικής χρηματοδότησης κατευθύνθηκε κατά 52% σε κεντρικά πανεπιστήμια και κατά 48% σε περιφερειακά.

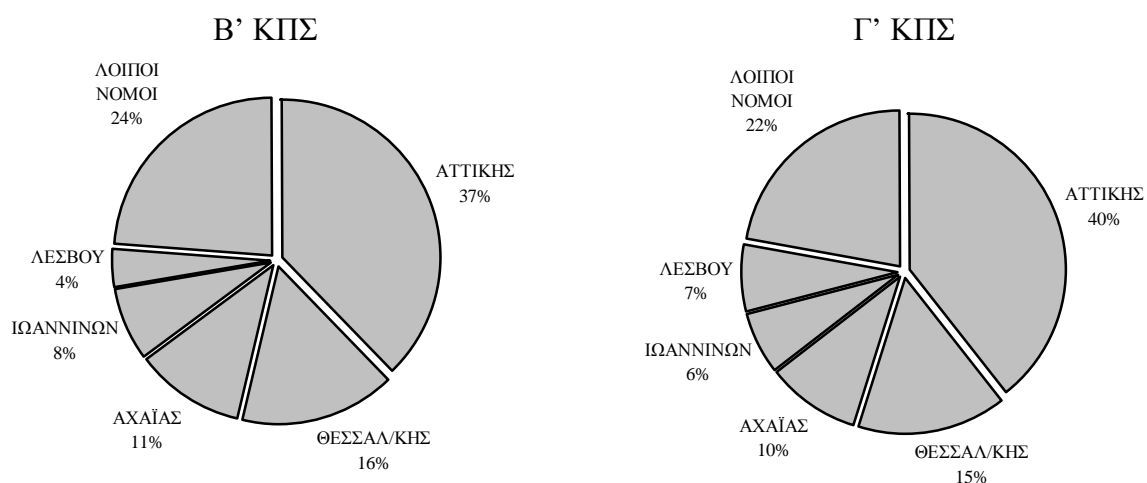
Σχήμα 2. Κατανομή χρηματοδότησης ΚΠΣ κατά Πανεπιστήμιο
Figure 2. CSF Funding Allocation per University

Όσον αφορά τη χωρική κατανομή, στο νομό Αττικής κατευθύνθηκε το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης και μαζί με τους νομούς Θεσσαλονίκης και Αχαΐας προσεγγίζει περίπου τα 2/3 της συνολικής εκταμίευσης.

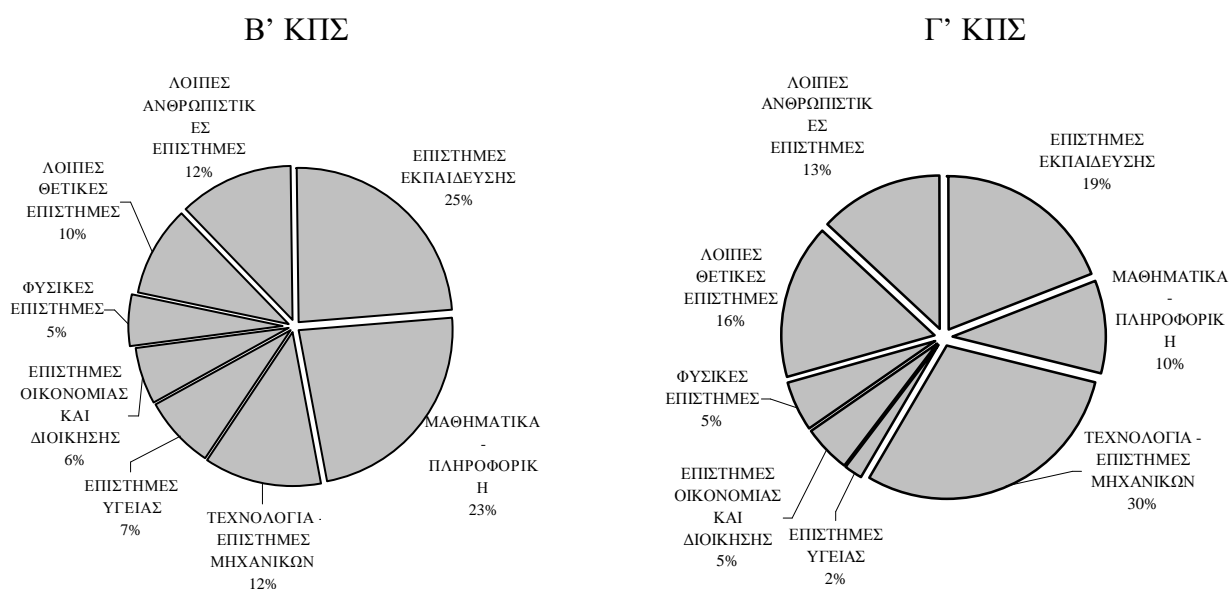
²¹ Ως κεντρικά νοούνται τα πανεπιστήμια που έχουν την έδρα τους στους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης.

Σχήμα 3. Κατανομή χρηματοδότησης ΚΠΣ κατά νόμο
Figure 3. CSF Funding Allocation per Prefecture

Διαπιστώνεται τάση ενίσχυσης του κέντρου έναντι της περιφέρειας. Από πλευράς επιστημονικού πεδίου, οι θετικές επιστήμες έχουν το μεγαλύτερο μερίδιο απορρόφησης σε ποσοστό 65%.

Σχήμα 4. Κατανομή χρηματοδότησης ΚΠΣ κατά γνωστικό πεδίο
Figure 4. CSF Funding Allocation per scientific field

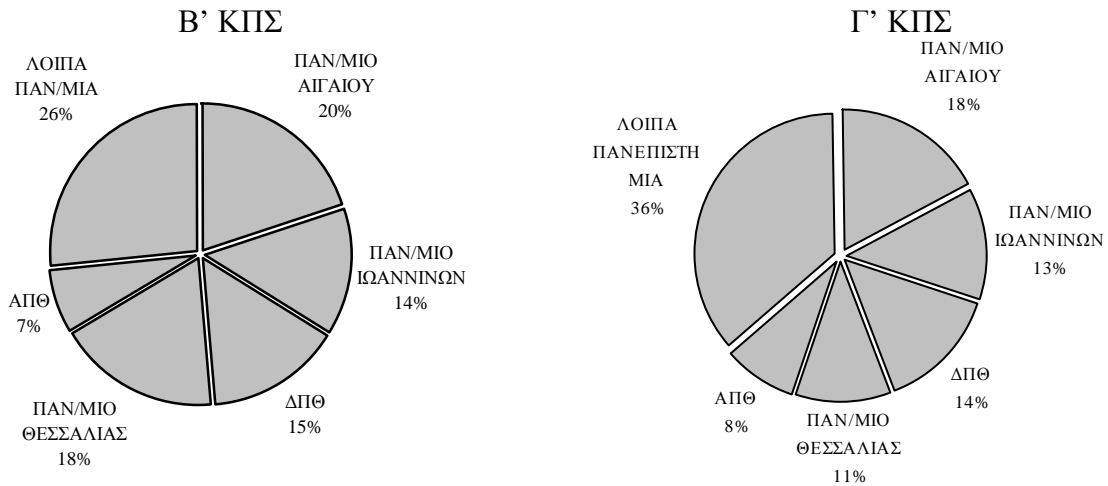
Διαπιστώνεται τάση σημαντικής ενίσχυσης στα επιστημονικά πεδία της τεχνολογίας και των επιστημών μηχανικών, και γενικά στα πεδία των θετικών επιστημών, και τάση μείωσης στα πεδία των επιστημών εκπαίδευσης και των ανθρωπιστικών επιστημών.

Ειδικότερα, αναφορικά με τις τρεις παρακάτω κατηγορίες έργων διαπιστώνουμε τα εξής:

Νέα Τμήματα - διεύρυνση

Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη χρηματοδότηση για ίδρυση νέων τμημάτων είχαν το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ), το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ).

Σχήμα 5. Κατανομή χρηματοδότησης ΚΠΣ για νέα τμήματα
Figure 5. CSF Funding Allocation for new faculties

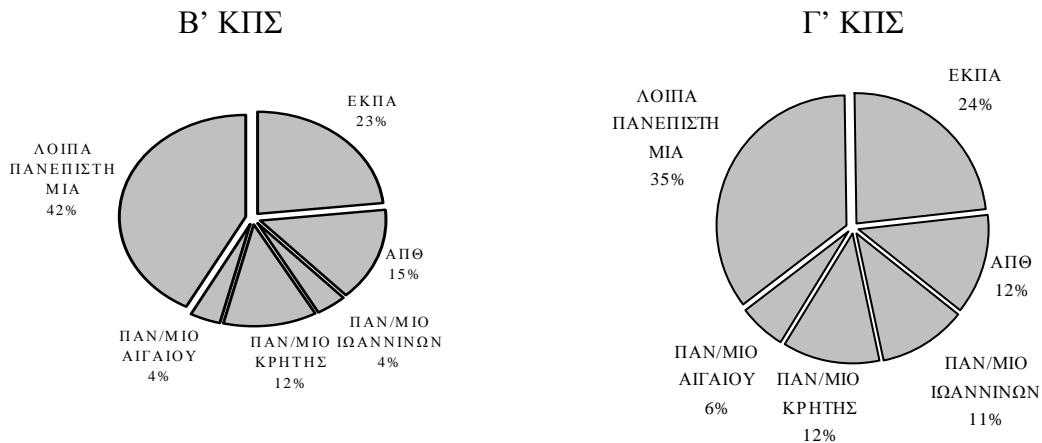

Διαπιστώνεται τάση σημαντικής ενίσχυσης της χρηματοδότησης των περιφερειακών πανεπιστημίων συνολικά.

Μεταπτυχιακά

Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη χρηματοδότηση για ανάπτυξη μεταπτυχιακών προγραμμάτων (master) είχαν το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), το Πανεπιστήμιο Κρήτης και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

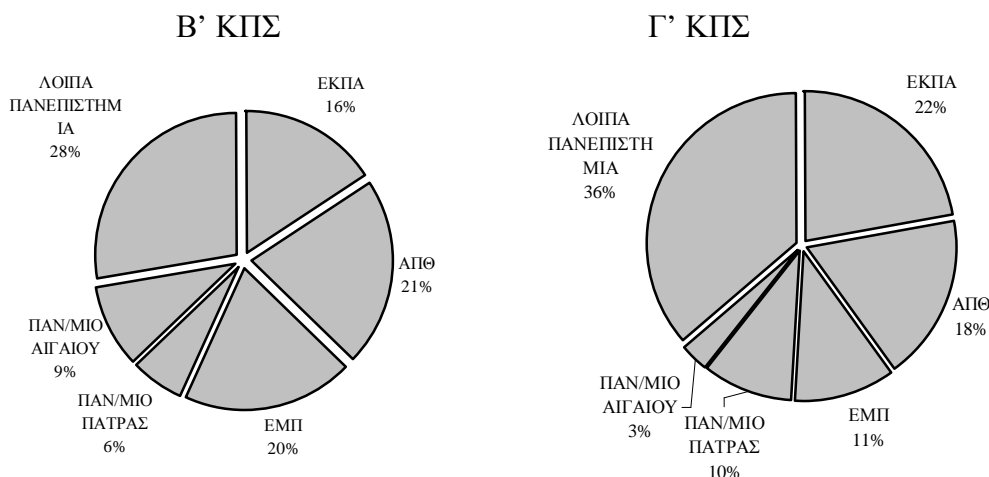
Σχήμα 6. Κατανομή χρηματοδότησης ΚΠΣ για Μεταπτυχιακά
Figure 6. CSF Funding Allocation for postgraduate studies

Έρευνα

Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη χρηματοδότηση για ανάπτυξη ερευνητικών προγραμμάτων είχαν το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ), και το Πανεπιστήμιο Πάτρας.

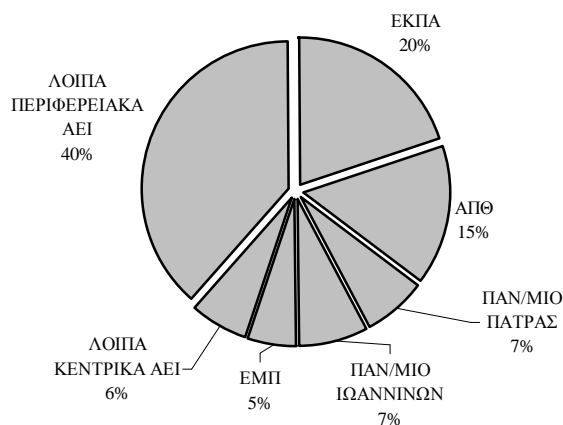
Σχήμα 7. Κατανομή χρηματοδότησης ΚΠΣ για Έρευνα
Figure 7. CSF Funding Allocation for Research

ΕΣΠΑ

Τα μέχρι σήμερα στοιχεία των έργων και δράσεων που υλοποιούνται στα πλαίσια του Ε.Σ.Π.Α. και αφορούν τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, δείχνουν ότι οι φορείς που υλοποίησαν το μεγαλύτερο μέρος της μέχρι σήμερα χρηματοδότησης (184.702.245) είναι το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), το Πανεπιστήμιο Πάτρας, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ).

Σχήμα 8. Κατανομή χρηματοδότησης ΕΣΠΑ
Figure 8. NSRF Funding Allocation

Συνοψίζοντας, μπορούμε να υποστηρίξουμε πως οι κοινοτικές χρηματοδοτήσεις, όσες αφορούν την πανεπιστημιακή εκπαίδευση στην Ελλάδα, επιτάχυναν, διευκόλυναν και ολοκλήρωσαν την επίτευξη των βασικών πολιτικών επιλογών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατ' επέκταση της ελληνικής πολιτείας. Αυτές οι επιλογές έχουν προδιαγραφεί τόσο σε επίπεδο θεωρίας όσο και σε βασικά ντοκουμέντα και αποφάσεις (Συνθήκη του Μάαστριχτ, Πολιτική της Λισαβόνας, Συμφωνία της Μπολόνιας). Η Ε.Ε., ως υπερεθνικός αρωγός των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων, έχει δώσει σαφή δείγματα της απόφασής της να συνδέσει στενά πανεπιστήμια και έρευνα με την παραγωγή (Ξανθόπουλος 2005) και, επιπρόσθετα, να χρησιμοποιήσει τα πανεπιστήμια ως μέσο για την απόλωση περιφερειακών ανισοτήτων και επιτάχυνσης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Το τελευταίο διάστημα η οδηγία για τον "ανασχεδιασμό της εκπαίδευσης και την επένδυση σε δεξιότητες" (COM 669/2012) προδιαγράφουν την πολιτική της ΕΕ.

Τα σημαντικά σε ύψος κοινοτικά κονδύλια συντέλεσαν ώστε σε μια περίπου τριακονταετία να πραγματοποιηθούν ποικίλες αναδιαρθρώσεις, ιδιαίτερα σε τομείς όπως η πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Οι αναδιαρθρώσεις αυτές εκτείνονται σε όλο το φάσμα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στη χώρα μας: Λειτουργία Α.Ε.Ι., αύξηση του αριθμού διδασκόντων και φοιτητών, μεγέθυνση και διεύρυνση κεντρικών και περιφερειακών Α.Ε.Ι., εμφάνιση νέων Τμημάτων με εξειδικευμένα γνωστικά αντικείμενα, θεσμοί και διαδικασίες με ενεργότερη και εντονότερη παρουσία του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας στα Α.Ε.Ι. της χώρας.

Τα πανεπιστήμια από τη μια, με τον ιδιαίτερο ρόλο που διαδραματίζουν με την διδασκαλία και την έρευνα, και οι περιφέρειες από την άλλη, είναι τα «κλειδιά» σύμφωνα με την κυρίαρχη αντίληψη για τη δημιουργία της «οικονομίας της γνώσης» στην Ε.Ε. Η Ανώτατη Εκπαίδευση, καλείται στο εξής να υπηρετεί σχεδόν αποκλειστικά τις ανάγκες της οικονομίας της αγοράς, εγκαταλείποντας σε μεγάλο βαθμό τον κοινωνικό της χαρακτήρα (Ξανθόπουλος 2005). Τα εθνικά κράτη καλούνται να υιοθετήσουν τους παραπάνω στόχους, εντείνοντας έτσι την ανισομέρεια στην καπιταλιστική τους τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό η Ε.Ε. διαπιστώνει την ανάγκη για «τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη» και «παρέμβαση σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο», με μοχλό τα πανεπιστήμια. Παρόλα αυτά οι περιφερειακές και εκπαιδευτικές ανισότητες παραμένουν (Εκθεση για τις εκπαιδευτικές ανισότητες μεταξύ των περιφερειών στην ΕΕ 2012).

Το αποτέλεσμα της υλοποίησης αυτών των επιλογών μπορεί να περιγραφεί ως εξής: Στην Ευρώπη, με τις δεδομένες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες και δομές έπρεπε να υπάρξουν αναδιαρθρώσεις στα πανεπιστήμια με σκοπό την εξυπηρέτηση και πιο αποτελεσματική σύνδεσή τους με τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας αλλά και την αξιοποίησή τους για τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Οι κοινοτικές χρηματοδοτήσεις από το Β' και Γ' Κ.Π.Σ. είναι κύρια εργαλεία υλοποίησης αυτής της πολιτικής, με την ανάπτυξη συγκεκριμένων τομέων των ελληνικών πανεπιστημίων, (μεταπτυχιακά ειδίκευσης, ίδρυση και μεγέθυνση περιφερειακών ΑΕΙ, δημιουργία νέων τμημάτων, αναμόρφωση προγραμμάτων σπουδών σε συγκεκριμένα γνωστικά πεδία, και με την ίδια φιλοσοφία αναμένεται να ολοκληρωθούν οι μεταρρυθμίσεις και αναδιαρθρώσεις και με τις χρηματοδοτήσεις από το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) 2007-2013.

Η χρηματοδοτική ανταποδοτική σύνδεση του πανεπιστημίου με τις ανάγκες της αγοράς, που υποκαθιστά κατά ένα μέρος την κρατική χρηματοδότηση, θεωρείται ότι συνιστά κίνδυνο για τον δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα, ο περιορισμός της διάρκειας, η επαγγελματοποίηση των προπτυχιακών σπουδών και η αθρόα επιβολή διδασκόντων υπονομεύουν το δημοκρατικό δικαίωμα όλων στη γνώση. Η προτεραιότητα που δίνεται σε επαγγελματικού και καταρτισιακού χαρακτήρα σπουδές δεν είναι εκδήλωση ενδιαφέροντος για την επαγγελματική αποκατάσταση των νέων πτυχιούχων, αλλά η προσπάθεια

μετασχηματισμού τού πανεπιστημίου σε άρρηκτο υποσύστημα της οικονομίας. Η επίκληση στην «κοινωνία της γνώσης» συγκαλύπτει τη διχοτόμηση της γνώσης σε χρηστική/αναλώσιμη, που παρέχεται στους πολλούς σε προπτυχιακό επίπεδο, και «κεφαλαιουχική», που αποτελεί το πεδίο για λίγους σε κέντρα αριστείας και διδακτορικές σπουδές. Η αξιολόγηση από ποικιλώνυμους φορείς είναι ουσιαστικό «εργαλείο» σε αυτήν την κατεύθυνση (Γράβαρης-Παπαδάκης 2005). Παρά τη μαζικοποίηση των πανεπιστημιακών σπουδών η ιθύνουσα ελίτ θα συνεχίσει να αναπαράγεται από λίγα, ορισμένα πανεπιστημιακά ιδρύματα υψηλής «αριστείας» (Μαυρουδέας 2004).

Οι αλλαγές στο ελληνικό πανεπιστήμιο που σηματοδοτούν την μετάβασή του από το «χουμπολντιανό» (universitas), στο «σύγχρονο» (Μαυρουδέας 2004) είναι αντίστοιχες με όσες ήδη πραγματοποιήθηκαν σε άλλες χώρες. Οι ιδιομορφίες της Ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας²² όμως, έπαιξαν ρόλο στον χρόνο, την ταχύτητα και την ένταση αυτών των αλλαγών.

Η ερμηνεία των αποτελεσμάτων της ανάλυσης των στοιχείων μπορεί να είναι διττή: Από τη μια πλευρά μπορεί να υποστηριχθεί ότι η λειτουργία των ελληνικών ΑΕΙ είναι επιτυχημένη και η πορεία τους ανοδική, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Από την άλλη πλευρά μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ενεργότερη και εντονότερη παρουσία του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας στα ελληνικά πανεπιστήμια, ο εντονότερος προσανατολισμός σε τεχνικά γνωστικά αντικείμενα και τμήματα (όπως πληροφορικής) και η ραγδαία αύξηση του αριθμού των μεταπτυχιακών σπουδών επιπέδου master²³, συνιστούν στρέβλωση του ρόλου και του χαρακτήρα των ελληνικών πανεπιστημίων και οδηγούν σε παραγκωνισμό επιστημονικών πεδίων, κυρίως των ανθρωπιστικών σπουδών.

Η πορεία της ανάπτυξης, της διόγκωσης και της διεύρυνσης της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στη χώρα μας, αντιστρέφεται, ιδίως μετά το 2009. Η οικονομική κρίση που άρχισε να διαφαίνεται το 2008 (πτώση ΑΕΠ κατά 19, 9% την τελευταία πενταετία), επιδείνωσε και μεγέθυνε τις αρνητικές πλευρές της διεύρυνσης. Η μείωση της χρηματοδότησης (στα επίπεδα του 1999), η μείωση των αποθεματικών στην Τράπεζα της Ελλάδος (κατά 70%)²⁴ και η θεσμοθέτηση νέας νομοθεσίας (Ν. 4009/2011 και σχέδιο "Αθηνά") αποτελούν το νέο τοπίο.

Ενώ σε όλη την προηγούμενη εικοσιπενταετία προβαλλόταν το πρότυπο της διόγκωσης και διεύρυνσης της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης υποβοηθούμενο με αθρόα χρηματοδότηση, και με ελάχιστες φωνές να αντιδρούν στο φαινόμενο "κάθε νομός και πανεπιστήμιο", η οικονομική κρίση σηματοδότησε την αντίστροφη πορεία. Σε θεσμικό επίπεδο ο Ν. 4009/2011 καθιερώνει νέο μοντέλο διοίκησης των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων εισάγοντας, πέραν των άλλων, λειτουργίες και κριτήρια που ταιριάζουν περισσότερο στις απαιτήσεις της "αγοράς". Στη συνέχεια, το σχέδιο "Αθηνά" σηματοδοτεί μία τάση συρρίκνωσης των ελληνικών ΑΕΙ, χωρίς να θεραπεύει την προηγούμενη κατάσταση διατήρηση του διαχωρισμού σε Πανεπιστημιακή και Τεχνολογική Ανώτατη Εκπαίδευση και κατακερματισμός σε χωροταξικό και επιστημονικό πεδίο. Ταυτόχρονα οι γενικότερες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, νέες συνθήκες στις εργασιακές σχέσεις και η υψηλή ανεργία, αλληλεπιδρούν στην πορεία των ελληνικών πανεπιστημίων.

Η γενικότερη πάντως αξιολόγηση της πορείας των ελληνικών πανεπιστημίων, στο πλαίσιο της πολιτικής που ακολουθείται την τελευταία τριακονταετία, είναι ένα θέμα το

²² Μεγάλος αριθμός μεσαίων στρωμάτων θεωρούσε πως οι πανεπιστημιακές σπουδές προσφέρονται για την κοινωνική ανέλιξη τους εξ ου και ο, συγκριτικά, μεγάλος φοιτητικός πληθυσμός. Επίσης, η πολύπλευρη εξάρτηση της χώρας, η αλλοτρίωση του εθνικού και κοινωνικού μας γίνεσθαι (Μοσκόφ, 1985), με χαρακτηριστικά τον υψηλό βαθμό περιφερειακών ανισοτήτων και την οξυμμένη μορφή των οικονομικών κρίσεων (Τσουκαλάς, 1982, Μαυρουδέας, 2004).

²³ Με την μεταφορά μαθημάτων από το προπτυχιακό επίπεδο προκειμένου να υπάρξει απορρόφηση κονδυλίων και να ικανοποιηθεί η ολοένα αυξανόμενη ζήτηση, καθώς και η γενικευμένη εισδοχή διδάκτρων.

²⁴ Λόγω επένδυσης των αποθεματικών των Πανεπιστημίων που τηρούνται στην Τράπεζα της Ελλάδος σε ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου και ακολούθως λόγω της ολοκλήρωσης την 12.3.2012 του Προγράμματος Αναδιάρθρωσης του Ελληνικού Χρέους (PSI).

οποίο απαιτεί περαιτέρω εμπειριστατωμένες έρευνες αλλά χρειάζεται να ληφθούν υπόψη οι ήδη επισημανθείσες σοβαρές διαπιστώσεις και επιφυλάξεις, προκειμένου να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα.

Βιβλιογραφία

- Ανδρικοπούλου Ελ. και Καυκαλάς Γρ. (επιμέλεια), *Ο Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος – Η διεύρυνση και η γεωγραφία της Ευρωπαϊκής ανάπτυξης*, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 2000.
- Antikainen A., The regional impact of Universities in Finland, *Higher Education* 10, 1981, pp. 437-448.
- Arbo Peter – Benneworth Paul , Understanding the Regional Contribution of Higher Education Institutions, *OECD Education Working Papers* No 9, 8/2007.
- Αργύρης Θ., *Θεωρίες υπανάπτυξης*, εκδ. Αφοι Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1992.
- Baran Paul, *Η πολιτική οικονομία της ανάπτυξης*, εκδ. Κάλβος, Αθήνα, 1977.
- Barrows Leland, Higher Education Institutions and their Regions: Linking the Local and the Global, *Higher Education in Europe*, vol. XXVI, No 3, 2001.
- Beck Roger – Elliott Donald – Meisel John – Wagner Michael, Economic Impact Studies of Regional Public Colleges and Universities, *Growth and Change* vol. 26 (Spring 1995), pp. 245-260.
- Becker G. S., *Human Capital*, εκδ. Columbia University Press, 1964.
- Belfield R. Clive – Levin M. Henry, *The economics of higher education*, εκδ. Edward Elgar, 2003.
- Blaug Mark, *The economic value of education*, εκδ. Edward Elgar, 1992.
- Βλάχου Ανδριάννα (επιμ.), *Πολιτική οικονομία του καπιταλισμού*, εκδ. Κριτική, Αθήνα, 2009.
- Bonner E., The economic impact of a university on its local community, *Journal of American Institute of Planners*, 34, 1968, pp. 339-343.
- Borjas J. George, *Τα οικονομικά της εργασίας*, εκδ. Κριτική, Αθήνα, 2003.
- Bramwell Allison – Wolfe A. David, Universities and regional economic development: The entrepreneurial University of Waterloo, *Research Policy* 37 (2008) pp. 1175-1187.
- Brownrigg M., The economic impact of a new University, *Scottish Journal of Political Economy*, vol. XX (2) June 1973., pp. 123-139.
- Γ΄ ΚΠΣ, έκδ. ΥΠΕΠΘ, Αθήνα, Μάιος 2001.
- Γέμτος Π., Πανεπιστήμια και περιφερειακή ανάπτυξη, περιοδ. *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 25 Ιουλίου 1991.
- Γιαννόπουλος Παν., Περιφερειακά Πανεπιστήμια στην Ελλάδα και τοπική ανάπτυξη – Η περίπτωση του Πανεπιστημίου Αιγαίου στη Χίο, περιοδ. *Πανεπιστήμιο*, τ. 7/2003, σελ. 89-101.
- Γιαννόπουλος Παν., *Ο χαρακτήρας και η συμβολή των κοινοτικών πόρων στην ανάπτυξη των ελληνικών πανεπιστημίων σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο*, διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Αθήνα, Ιούλιος 2011.
- Cox Sue – Taylor Jim, The Impact of a Business School on Regional Economic Development: a Case Study, *Local Economy*, vol. 21, No 2, 2006, pp. 117-135.
- Γράβαρης Διον. – Παπαδάκης Νικ. (επιμέλεια), *Εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική – Μεταξύ κράτους και αγοράς*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα, 2005.
- Doutriaux Jerome, University – Industry Linkages and the Development of Knowledge Clusters in Canada, *Local Economy*, vol. 18, No 1, May 2003, pp. 63-79.
- Drucker Joshua – Goldstein Harvey, Assessing the Regional Economic Development Impacts of Universities: A review of current approaches, *International Regional Science Review* 30, 1: pp. 20-46, January 2007.

- Edgington David, The Japanese Innovation System: University – Industry Linkages, Small Firms and Regional Technology Clusters, *Prometheus*, vol. 26, No 1, March 2008, pp. 1-19.
- Etzkowitz Henry – Leydesdorff Loet, The Future Location of Research and Technology Transfer, *Journal of Technology Transfer*, Vol. 24, 1999, pp. 111-123.
- Farrant Robert, Pulling Together in Lowell: The University and the Regional Development Process, *European Planning Studies*, Vol. 9, No 5, 2001, pp. 613-628.
- Gaugroker Alison – Schwarz Leonard, A University and its Region: student recruitment to Birmingham, 1945-1975, *Oxford Review of Education*, Vol. 23, No. 2, 1997, pp. 185-202.
- Harloe Michael – Perry Beth, Universities, Localities and Regional Development: The Emergence of the ‘Mode 2’ University?, *International Journal of Urban and Regional Research*, Vol 28.1 March 2004 pp. 212-223.
- Hendry D., Survey of student income and expenditure at Aberdeen University 1963-64 and 1964-65, *Scottish Journal of Political Economy*, vol. XIII (3) November 1971, pp. 363-376.
- Ηλιόπουλος Γ. – Παπαθεοδοσίου Θ. – Καζάκης Ι., *Ειδικά Θέματα-Οι διακηρύξεις Σορβόννης και Μπολόνιας*, εκδ. ΥΠΕΠΘ, Αθήνα, 2000.
- Ίδρυμα Σάκη Καραγιωργα, *Το Πανεπιστήμιο στην Ελλάδα σήμερα*, 2^ο Συνέδριο, 28/11 – 1/12/1990, Αθήνα, 1991.
- Κανελλόπουλος Α. Π., *Η οικονομική της αναπτύξεως*, τ. 1 κ’ 2, εκδ. Εξάντας, Αθήνα, 1976.
- Καραγιωργας Δ. Π., *Δημόσια Οικονομική*, τ.1 κ’ 2, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1979.
- Karlsson Charlie – Zhang Wei Bin, The role of universities in regional development - Endogenous human capital and growth in a two region model, *The Annals of Regional Science*, 2001 35: pp. 179-197.
- Καυκαλάς Γ., Πανεπιστήμιο και Ανάπτυξη: Διλήμματα και Προτεραιότητες, περ. *Πανεπιστήμιο*, τ. 2/2000, σελ. 119-131.
- Kitagawa Fumi, Universities and Regional Advantage: Higher Education and Innovation Policies in English Regions, *European Planning Studies*, Vol. 12, No 6, September 2004, pp.835-852.
- Κόνσολας Ν., *Σύγχρονη περιφερειακή οικονομική πολιτική*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1997.
- Kuklinski Antoni, The Role of Universities in Stimulating Regional Development and Educating Global Elites, *Higher Education in Europe*, Vol. XXVI, No. 3, 2001, pp. 437-446.
- Λαμπριανίδης Λότης, *Περιφερειακά πανεπιστήμια στην Ελλάδα*, εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1993.
- Lee Alison – Boud David, Writing Groups, Change and Academic Identity: research development as local practice, *Studies in Higher Education*, Volume 28, No. 2, 2003, pp.187-200.
- Lonnberg Harri – Puukka Jaana, The University and Its Region: The Case of the University of Turku, *Higher Education in Europe*, Vol. XXVI, No. 3, 2001, pp. 315-320.
- Love J. – McNicoll I., The Regional Economic Impact of Overseas Students in the UK: A case Study of Three Scottish Universities, *Regional Studies* vol. 22 1988, pp. 11-18.
- Lucas R. E. Jr., On the mechanics of economic development, *Journal of Monetary Economics*, No 22, 1988, pp. 3 – 42.
- Madan Sarup, *Μαρξισμός και Εκπαίδευση*, εκδ. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 2006.
- Μαραβέγιας Ν. (επιμέλεια), *Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Παρελθόν – Παρόν – Μέλλον*, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 2008.
- Μάρξ – Ένγκελς, *Διαλεκτά έργα*, τ. 1 και 2, εκδ. Γνώσεις, Αθήνα, 1951.
- Μάρξ Κάρλ, *Το Κεφάλαιο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1978.

- Μάρξ Κάρλ, *Για την παραγωγική και μη παραγωγική εργασία*, επιμέλεια Γιώργος Σταμάτης, εκδ. Εξάντας, Αθήνα, 1990.
- Martinussen John, *Κοινωνία, Κράτος, Αγορά – Θεωρίες της ανάπτυξης*, επιμέλεια Στ. Μαυρουδέας, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα, 2007.
- Μαυρουδέας Στ., *Οι τρεις εποχές του πανεπιστημίου – το πανεπιστήμιο στον καπιταλισμό*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2004.
- Μοσκόφ Κωστής, *Εισαγωγικά στην ιστορία του κινήματος της εργατικής τάξης – Η διαμόρφωση της εθνικής και κοινωνικής συνείδησης στην Ελλάδα*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1985.
- Ξανθόπουλος Θ., *Παγκοσμιοποίηση της Αγοράς, Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης και Διακήρυξη της Μπολόνια*, περιοδ. *Πανεπιστήμιο*, τ. 3/2001, σελ. 67-90.
- Ξανθόπουλος Θ. Σ., *Ελληνική Παιδεία – Δοκίμιο εξορθολογισμού και ανασυγκρότησης*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 2005.
- OECD, *Higher Education Management*, Vol 9, No 3, November 1997.
- OECD, *Human Capital Investment*, εκδ. OECD, 1998.
- Πάκος Θεοφ., *Κλαδική Οικονομική Ι - Ανταγωνισμός, Συγκέντρωση και Τεχνολογία*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1992.
- Παπαδασκαλόπουλος Αθ., *Μέθοδοι περιφερειακής ανάλυσης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2000.
- Παπαδασκαλόπουλος Αθ., – Χριστοφάκης Μαν., *Περιφερειακός προγραμματισμός*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2002.
- Παπαδασκαλόπουλος Αθ., *Πρότυπα και πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης*, δεύτερη έκδοση, εκδ. Διόνικος, Αθήνα, 2008.
- Παπαδημητρίου Ι., *Η Ανάλυση Δεδομένων*, εκδ. Τυπωθήτω-Δαρδανός, Αθήνα, 2007.
- Πεσμαζόγλου Στ., *Εκπαίδευση και ανάπτυξη στην Ελλάδα 1948-1985*, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 1987.
- Polzini P. – Lenihan M. – Haefele C., *The University of Montana and Missoula: Economic Interdependence*, *Montana Business Quarterly*, 26 (3) autumn 1988, pp.3-10.
- Ρέππας Π., *Οικονομική ανάπτυξη – Θεωρίες και στρατηγικές*, τ Α' και Β', εκδ Παπαζήση, δεύτερη έκδοση, Αθήνα, 2002.
- Romer P. M., *Endogenous technological change*, *Journal of Political Economy*, vol. 98, No 5, 1990, pp. 71 – 102.
- Romer P. M., *The origins of endogenous growth*, *The Journal of Economic Perspectives*, vol. 8, No 1, 1994, pp. 3 – 22.
- Schultz T. W., *Investment in Human Capital*, *American Economic Review*, No 51, 1961, pp. 1 – 17.
- Schultz W. Theodore, *Η οικονομική αξία της εκπαίδευσης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1972.
- Σταμέλος Γ. – Βασιλόπουλος Ανδ., *Ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική*, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα, 2004.
- Τσουκαλάς Κωνσταντίνος, *Εξάρτηση και αναπαραγωγή*, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 1982.
- Φουντεδάκη Π. – Σαραφιανός Δ., *Η Πανεπιστημιακή Διοίκηση στον Αστερισμό της Παραγωγικότητας*, περ. *Πανεπιστήμιο*, τ. 1/2000, σελ. 65-77.
- Ψαχαρόπουλος Γ., *Οικονομικά της Εκπαίδευσης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1999.
- Varga Attila, *Regional Economic Effects of University Research: A survey*, Research Institute West Virginia University and Department of Economics Janus Pannonius University Pecs, Hungary, October, 1997.
- Ιστότοποι: www.epeaek.gr/epeaek/el/index.html, www.edulll.gr, www.eu4you.gr

EU funding for the Greek Universities – a blessing or a curse?

P. Yiannopoulos, Administrative Personnel in Harokopio University
Obtaining PhD from Panteion University

Abstract

Subject of the paper is the European Union funding and their contribute on the development of the greek, central and regional, universities. There are examined the quantitative and qualitative modifications caused by the Community Support Frameworks A', B' and C' (CSF), especially by the Operational Programme for Education and Initial Vocational Training (OP EDUCATION) and the programs implemented under the National Strategic Reference Framework (NSRF), for the period 1982 up to 2012, to the character, the constitution and the state of the greek universities.

There are also examined:

- The extent of the european economic and political guidelines on the development of the greek universities.
- The consequences of the European funding on the character of the regional, the sectional and the organizational reconstruction of the greek universities.
- The increase of the regional universities and its relevance to the regional development.
- The modifications of the public status of the universities.

Data analysis was performed by applying statistical methods [Coefficient of variation (CV), Location Quotient (Qlir), Cluster analysis].

Included data:

- a) The funding from national resources for the period 1982-2012, which is the funding from the state budget, for the current annual operational expenses, and the public investment budget.
- b) The European Union funding for the period 1982-2012

Our study led to the following conclusions:

- The above described funding were used for the establishment of regional universities, the establishment of new faculties, especially in the regional universities, the institution of postgraduate studies, the reformation of study programmes, mainly in computer and engineering sciences. These changes are to be completed through finance by the National Strategic Reference Framework 2007-2013 (NSRF).
- European Union funding worked as the main tool for the implementation of European policy concerning a closer relation of the universities to the market economy, also for the regional and local development.
- The unconditional connection of the universities with the market economy and their almost exclusive orientation to technical (specialized) discipline studies lapse them from their social and institutional role and lead them to the falsification of their public status and the decline of human studies.
- The current economic crisis has negative effects on the enlargement of the greek universities.

Keywords

Education, European Finance, Local and Regional European Finance, Local and Regional Development, Central and Regional Universities, Community Support Frameworks (CSF), Operational Programme for Education and Initial Vocational Training (op education), National Strategic Reference Framework 2007-2013 (NSRF)